

hed og et godt helbred ikke lige så vigtigt som arbejde og retten til offentlig forsørgelse, jf. henholdsvis § 75, stk. 1, og § 75, stk. 2? Derfor er krav om sygdomsbehandling m.v. klart en såkaldt positiv menneskeret, som det kan være relevant at få indføjet i grundloven. Men det kræver nøje afgrænsninger og præciseringer.

Til menneskerettigheder må også høre retten til bolig. Men den præcise formulering kan være svær at udforme.

Sammen med paragrafferne om menneskerettighederne er også i den nuværende grundlov anført en pligt, nemlig værnepligten, der er formuleret i § 81: »Enhver våbenfør mand er forpligtet til med sin person at bidrage til fædrelandets forsvar efter de nærmere bestemmelser, som loven foreskriver.«

Ud fra at forsvar med våben ikke er den eneste og efter SF's opfattelse heller ikke den bedste form for samfundstjeneste, som borgerne kan udøve, må det være rimeligt, at værnepligten, hvis den overhovedet skal opretholdes, ændres til generel samfundstjeneste, hvorved civil værnepligt helt ligestilles med militær værnepligt.

Men spørgsmålet er i høj grad, om ikke værnepligtsparagraffen helt bør slettes. Den stammer helt fra 1849, hvor værnepligten kom til at omfatte alle og ikke kun bønderkarlene, sådan som det havde været tilfældet før 1849. Derfor var paragraffen dengang bøndernes »frihed« fra alene at skulle bære værnepligtsbyrden. Situationen i dag er en helt anden, hvor det nærmest er et spørgsmål om held i forbindelse med lodtrækning om at blive fri for at aftjene sin værnepligt.

2. Naturens rettigheder

Da grundlaget for menneskerettighederne blev lagt for over 200 år siden, var det udtryk for en sikring af menneskenes rettigheder over for staten (kongen, den udøvende magt). Der er som sagt fortsat brug for en sådan sikring over for staten (det offentlige).

Men det er ikke kun menneskene, der har brug for en sådan sikring. Det har naturen også. Ligesom menneskene skal sikres mod overgreb fra staten og andre mennesker, må naturen også sikres mod sådanne overgreb. Det er vigtigt, at der i grundloven er bestemmelser, som angiver grænser for, hvilken brug - udnyttelse - af naturen og naturforekomsterne der er acceptabel, f.eks. i forbindelse med skovfældning, grusgravning, dyrkning af markerne m.v.

Det er i den forbindelse vigtigt at få understreget, at den menneskelige aktivitet (værdiskabelse i både snæver og bred forstand) er et produkt af samspillet

mellem menneske og natur, og at dette samspil skal udøves i overensstemmelse med bestemte regler. Derfor er det også en begrænsning i, hvordan ejendomsretten må udnyttes. Begrænsningen i udøvelsen af ejendomsretten gælder ikke kun for private, men også for staten, amter og kommuner.

3. Udbygning af demokratiet

I forlængelse af, at der sker en udvidelse af menneskerettighederne, er det også relevant at tale om udvidelse af de demokratiske rettigheder i form af retten til brugerindflydelse og selvforvaltning i den offentlige sektor samt retten til arbejdspladsdemokrati i såvel den private som den offentlige sektor. Dette sidste antaster naturligvis også arbejdsgiverens ret til at lede og fordele arbejdet. Men sådan vil det altid være, at udvidelse af demokratiet og rettighederne for nogen på tilsvarende måde medfører begrænsninger for andre.

4. Det kommunale selvstyre

Ikke mindst når det tages i betragtning, hvor detaljeret grundloven omtaler Folketingets forhold, er omtalen af det kommunale selvstyre meget sporadisk og utidssvarende med formuleringen i § 82, hvor der blot står: »Kommunernes ret til under statens tilsyn selvstændigt at styre deres anliggender ordnes ved lov.«

I forhold til, hvor megen vægt der lægges på den kommunale selvforvaltning i dag, er den del af forfatningen langt vigtigere end en række andre ting, der står i grundloven. Folketinget kunne f.eks. i dag uden at komme i modstrid med ordlyden i grundloven reelt afskaffe indholdet i det kommunale selvstyre. Det ville dog formentlig være i modstrid med vore forfatningsmæssige traditioner. Derfor bør princippet om det kommunale selvstyre slås fast i grundloven.

Det kunne f.eks. være relevant at få slået et princip om decentralisering fast, sådan at det bliver et højere niveau, der skal argumentere for, at beslutningen eller afgørelsen skal træffes på det højere niveau.

Men da det er Folketinget, der ved lov skal fastlægge de nærmere regler for det kommunale selvstyre, kan Folketinget også begrænse dette ved lov under henvisning til retssikkerheden og til menneskerettighederne samt grundloven i øvrigt, f.eks. gamles retssikkerhed med henblik på at få en anstændig behandling i form af hjemmehjælp eller plejehjemsplads. Tilsvarende når det gælder børns rettigheder, herunder retten til en institutionsplads. Derfor skal der være en balance mellem hensynet til det kommunale selvstyre og hensynet til retssikkerheden og overholdelse af menneskerettighederne m.v.